

Jagod pole kusagile kadunud, sisendab «Othello»

BALLETIÕHTU

«Othello»

Koreograaf Marina Kesler. Kunstnik
Andréa T. Haamer

Nimiosas Aleksandr Prigorovski

«Who cares?»

Koreograaf George Balanchine

Eesti Rahvusballeti esietendus
10. veebruaril Estonia teatris

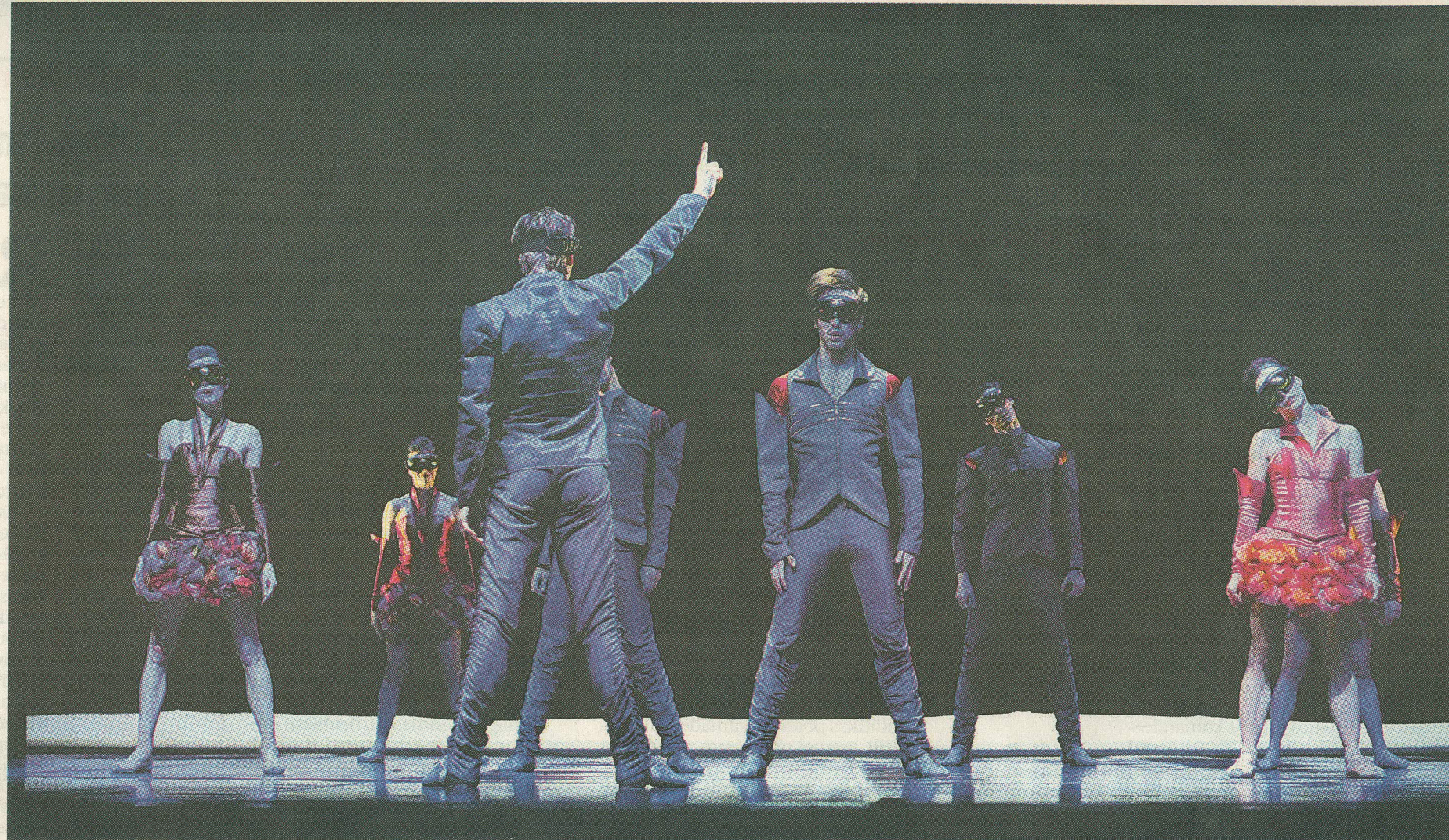
TIIT TUUMALU

tiit.tuumalu@postimees.ee

Eesti Rahvusballett on kokku pannud kahest lühiballetist koosneva programmi, mille kelmikas kontrastsus avaldub juba pealkirjades «Othello» ja «Who cares?» ehk «Keda see huvitab» või slängis tabavamalt «Meil on poogen».

Paraku ei näita selline paaritus peale kelmikuse üles kuigi suurt kontseptuaalset sisukust – jah, pärast šekspiirlikku kurbmängu võib idee järgi küll olla tore lohutada end 1930ndate Manhattani ööelu- ga, selles pulbitseva noorusliku rõõmujoovastusega, ka teistsuguse tantsu esteetika ja muusikaga, milles Pärti asendab džässilik Gershwin, ent... usun, et nii Marina Kesler kui ka George Balanchine väärinuks enamat. Põhimõttelisemat, idealistlikumat, mitte olupoliitilist kohtlemist.

Iseäranis kahju on Balanchine'ist, sellest Eestis ikka veel avastamata balleti suurnimest. Tema «Who cares?», mis võib sobida küll Estonia balli-

Jago (Sergei Upkin, seljaga) manipuleerib mänguprillidest pimestatud Othello ja tema lähikondlastega. Foto: Harri Rospu

kokku veenva muusikalise dramaturgia.

Neid ootusi ei peta ta ka sedapuhku. Othello traagiline lugu lookseb vaatamata väljajäte-

puudutada siiski lihtsustamist, mõnetist pealispindsust, mis «Othello» tantsuversiooni iseloomustab. Kas pole siin lõivu makstud jutustuse soravusele

Othello jääb pisut iseloomu- tuks ka tantsuliselt jooniselt, vaatamata sellele, et Aleksandr Prigorovski tantsib hingestatult – skulptuuriselt ilus on Othello

mestseenis, seal armatsevad Ot- hello ja Desdemona, aga seal la- seb Jago armatseda ka Cassiol (Jonathan Hanks) ja kurtisaan Biankal (Marika Muiste), suge-

Vabandust, Gruusia ballett

Aitäh, Gruusia Riiklik Ballett, et

Eesti Rahvusballett on kokku pannud kahest lühiballetist koosneva programmi, mille kelmikas kontrastis avaldub juba pealkirjades «Othello» ja «Who cares?» ehk «Keda see huvitab» või slängis tabavamalt «Meil on poogen».

Paraku ei näita selline paaritus peale kelmikuse üles kuiigi suurt kontseptuaalset sisukust – jah, pärast šekspiirlikku kurbmängu võib idee järgi küll olla tore lohotada end 1930ndate Manhattani ööeluga, selles pulbitseva noorusliku rõõmujoovastusega, ka teistsuguse tantsu esteetika ja muusikaga, milles Pärti asendab džässilik Gershwin, ent... usun, et nii Marina Kesler kui ka George Balanchine väärinuks enamat. Põhimõttelisemat, idealistlikumat, mitte olupoliitilist kohtlemist.

Iseäranis kahju on Balanchine'ist, sellest Eestis ikka veel avastamata balleti suurnimest. Tema «Who cares?», mis võib sobida küll Estonia ballile, karjub püsirepertuaari lülitatuna konteksti järele – mujal maailmas esitataksegi seda koos teiste Balanchine'i teostega, kogu õhtut täitva eraldi programmina.

Sinnapoole võiks püüelda ka Eesti Rahvusballett – seda enam, et potentsiaali tabada *balanchine'*ilikku hõljuvat, jäikusest vaba voogavust, sulanduda otse muusikasse, on enam kui küll, nagu näitas ka «Who cares?».

Kahtlus närib hinge seest?

Nii jääb õhtu sisuline kese Marina Kesleri «Othello» kanda, mis esietendus tegelikult juba eelmisel aastal Paides, Arvo Pärdi 75. sünnipäeva ürituste raames. Juba rohkem kui kolme aasta taguse «Libahundiga» näitas Kesler, et oskab pikki lugusid jutustada konseptiivselt ja panna nende saateks olemasolevate eesti heliteoste põhjal

Jago (Sergei Upkin, seljaga) manipuleerib mänguprillidest pimestatud Othello ja tema lähikondlastega. Foto: Harri Rospu

kokku veenva muusikalise dramaturgia.

Neid ootusi ei peta ta ka sedapuhku. Othello traagiline lugu jookseb vaatamata väljajäetele soravalt, Pärdi muusikaga on korda saadetud ehk väike imegi – annavad ju kaheksa teose katkendid kokku ühe draamaatilise jutustuse, mitte ei rõhuta üht või teist meeleolu, nagu Pärdi muusika kasutamise puhul tantsus või filmis tavaks.

Sel, kes Pärdi loominguga vähem tuttav, võib tekkida koguni küsimus, on see tõesti kõik üks Pärt, kõik need efektsed minimalistlikud löökpillikajad («Sarah was ninety years old») või sugestiivselt isennast korдавate puhkpillide, kellade ja gongide metased ühispasundused («Arbos»)... Et selline Pärt on ehk avastusekski. Ortodoksem entusiast muidugi vihastub – on ju teoste terviklikkus, konkreetne aeg ja ruum, milles nad hingavad, lõhutud, ja Pärt ise surutud raami, kus tema muusikal mugav ei ole.

Tõsisem etteheide võiks

puudutada siiski lihtsustamist, mõnetist pealispidust, mis «Othello» tantsuversiooni iseloomustab. Kas pole siin lõivu makstud jutustuse soravusele ja unustatud, et tants, nagu luulegi, on kõige etem siis, kui ta väljendab hinge põhjas toimuvat.

Mida ütleb Jago, kui ta on istutanud Othellosse kahtluse Desdemona truudusetuse kohta? Ta ütleb, et «maur juba muutub näost mu mürgi toimel. / See hirm ja kahtlus on ju loomult mürk, / mis alguses on keelel vaevalt tunda, / kuid verre imbudes lööb põlema / kui väävlikaevandus. – Jah, nii see on.»

Miks me seda piiripealset seisundit, kahtlust, mis närib hinge seest ja mille kirjeldus moodustab ehk haaravaima osa Shakespeare'i teosest, siis tantsu-«Othellos» ei näe? On piiritu armastus ja piiritu viha, mida meisterlikult kujutatakse, aga pole vahepealset, hämarat, vahel hirmutavatki tsooni, pole muutumist ühest teiseks – kõige essentsi.

Othello jääb pisut iseloomu- tuks ka tantsuliselt jooniselt, vaatamata sellele, et Aleksandr Prigorovski tantsib hingestatult – skulptuurselt ilus on Othello ja Desdemona (Eve Andre) *pas de deux*, saateks igihaljas «Spiegel im Spiegel».

Palju huvitavam tegelane on intriige sepitsev Jago (Sergei Upkin), kellele koreograaf on leidnud ka iseloomuliku tantsukeele. Tõsi, eks negatiivseid kangelasi ole alati kergem karakteriseerida. Siiski tuletaks Jagoga seoses veel kord meelde, et tants on piisavalt sugestiivne väljendusvahend, et seda usaldada – pole vaja miimikata ega dramaatilisi karjatusi, ainuüksi liikumine peaks olema see, mille jätku koreograaf oma ideid väljendab. Teisalt jätkaks see ka vaatajale hingamisruumi, ei tee kõike puust ja punaseks.

Väga meeldis «Othello» n-ö ruum ruumis lavakujundus – püüene tagaosas kõrguvasse punasesse ringi, mis meenutab kergelt läbikumavate narmaste- ga eraldatud ümmargust voodit, kandub tegevus kahes võt-

mestseenis, seal armatsevad Othello ja Desdemona, aga seal laseb Jago armatseda ka Cassiol (Jonathan Hanks) ja kurtisaan Biankal (Marika Muiste), sugereerides ühtlasi seda pealt vaatavale Othellole, et viimane on Desdemona. Pärast seda pole miski enam endine ja punane toru lendab upakile, kerkib poolviltu lakke.

Vääriks pikka balletti

Huvitav ja ootamatu, muidu ajatut lugu korra tänapäeva paiskav lavastuslik leid on ka nn 3D-prillid, mille Jago kogu seltskonnale ette võlub, muutes nad manipuleeritavaks massiks. Jagod pole kusagile kadunud, sugereerib Marina Kesler. Ja mis meil muud üle jääkski, kui teda uskuda.

«Othelloga» tõestab Kesler, et on lühiformaadist välja kasvanud ja vääriks, et tellida temalt täispikk balletti, mille muusika kirjutaks mõni eesti helilooja. Mis Eesti Rahvusballett see olekski, mille repertuaaris pole ühtki pikka, mitmevaatuselist omamaist originaalteost?

Vabandust, Gruusia ballett

Aitäh, Gruusia Riiklik Ballett, et tõite esimest korda Eestisse maailma balleti suurnime Jiri Kyliani lühiballettide väikese, aga eeskujuliku valiku. Programm, vähemalt esimene, oli küll hektiline, kõigepealt teie suur kaasmaalane George Balanchine, siis Kylian, mille vahel suri luik, seejärel väike viiulipala, aga see ei muuda asja. Tantsisite väga hästi, näitasite üles artistlikkust, nii säravat barokiajastu manerismi-paroodiat nagu «Sechs Tänze» pole ma vist isegi Kyliani kua- aegse kodutrupi Madalmaade Tantsuteatri esituses näinud.

Kahjuks ei saa ma teid nimeliselt tänada – isegi tantsude pealkirju tean ma vaid sellepärast, et olen sest kunstiliigist vahel kirjutanud –, sinne korraldus polnud vaevunud välja laskma ka kõige lihtsamat kavalehte. See on ilmne lugupidamatus nii teie endi kui sinise publiku vastu. Mul on piinlik.

TIIT TUUMALU